

V čem byla bitva u Hradce Králové PRVNÍ?

„Blíží se můj konec,“ uvědomuje si na smrt nemocný český král Václav II. Musí zabezpečit svou druhou ženu, Elišku Rejčku! Před tím, než v červnu 1305 naposledy zavře oči, jí ještě stihne zajistit příjmy ze tří českých měst – Mýta, Chrudimi a Hradce nad Labem, dnešního Hradce Králové.

Na návrší u soutoku Labe a Orlice se od konce 9. století postupně rodí slovanské hradiště, budoucí správní centrum severovýchodních Čech a sídlo knížecí správy. Na přelomu 12. a 13. století se hradiště pomalu proměňuje na město, jedno z vůbec nejstarších na českém území. Poprvé se o Hradci Králové písemně zmiňuje už český král Přemysl Otakar I. (1155/1167–1230) ve své listině z roku 1225!

V MOCI KRÁLOVEN

Hospodářský i politický věhlas města během 14. století stále stoupá. Právě tehdy se totiž Hradec Králové stává věnným městem českých královen – Elišky Rejčky (1288–1335) a Elišky Pomořanské (asi 1346–1393). Eliška Rejčce je pouhých 19 let, když podruhé ovdoví. „Tady už nechci žít,“ usmýslí si a v přestrojení prchne před intrikami, kterých je Pražský hrad plný. Za své vdovské sídlo si nakonec zvolí právě Hradec, od té

› Děla duní. Začíná doposud největší rež na českém území.

› Bitva za sebou nechá mnoho mrtvých a bezpočet zraněných.

doby nazývaný s přídomek Králové. Svou rozlohou, majetkem, počtem domů, obyvatel i udělenými právy se pak zařadí mezi nejvýznamnější sídla v celém českém království.

VÁLEČNÉ ÚTRAPY

Stejně jako celou zemi, tak i Hradcem Králové otrásají v 15. století husitské války,

› Hradec Králové obepnou nové hradby. Měšťané ale s nimi spokojeni nejsou.

kteří na čas přeruší slibný vývoj města. Tragické následky na něm zanechá i třicetiletá válka v letech 1618–1648. S příchodem jezuitů a založením biskupství se v průběhu druhé poloviny 17. století postupně navrácí do města život a zrodí se zde celá řada velkolepých staveb – od kostela Nanebevzetí Panny Marie přes kapli svatého Klimenta až po jezuitskou kolej. Téměř polovina Hradce ale roku 1762 bohužel skončí v plamech ničivého požáru.

ZBYTEČNÁ PEVNOST

„Na soutoku Labe a Orlice musí vyrůst nová pevnost!“ rozhodne císař Josef II. (1741–1790) v roce 1765. Pevně věří, že tak ochrání severovýchodní hranici rakouské monarchie. O 24 let později je hotovo. Hradec Králové kolem dokola obepíná nově vybudované opevnění. Jenže další vývoj ukáže, že je pevnost docela zbytečná. Proto obyvatelé roku 1884 s úlevou přijímají oznámení o jejím zrušení a město ihned začíná s rozebíráním hradeb.

MONSTRÓZNÍ ŘEŽ

Krev teče úvozem, v polích se nedá orat po celé roky. Desetitisíce mrtvých a raněných vojáků, tisíce mrtvých koní... 3. července 1866 se v okolí Hradce Králové rozpoutá ta největší bitva na českém území v dějinách. Mezi řekou Labem a vesnicemi Hoříněves, Sadová, Mokrovousy a Přím tu proti sobě stane pruská armáda v čele s králem Vilémem I. (1797–1888) a rakousko-saská armáda pod velením polního zbrojmistra Ludvíka von Benedeka (1804–1881). Početní síly jsou téměř vyrovnané – 220 tisíc pruských bojovníků a 215 tisíc rakouských vojáků. Obě strany

si uvědomují, že bitva rozhodne o dalším vývoji v prusko-rakouské válce.

NESTÍHAJÍ NABÍJET

Na Chlumu u Sadové za rozbřesku onoho červencového rána neúnavně duní bubny a ozývají se první povely. Během dopoledních hodin rakouské dělostřelectvo úspěšně odráží nápor pruské armády a von Benedekova armáda má mírnou převahu. Ne dlouho... Rakouští vojáci se se svými zepředu nabíjenými puškami nemohou rovnat pruským zadovkám, které již používají patrony, a tak se nabíjejí mnohem rychleji. A když na bojiště dorazí druhá pruská armáda korunního prince Fridricha Viléma (1831–1888), je o výsledku krvavé bitvy v podstatě rozhodnuto. Rakušané ve dvouhodinové boji o vrch Chlum ztratí svou dosavadní převahu, hrozí jim obklíčení. „Ústup, ústup!“ křičí von Benedek. Je dobojováno. Habsburská monarchie utrpí potupnou porážku a její mocenské postavení je značně oslabeno. Naopak německé sebevědomí sílí.

POMOC RANĚNÝM

Bitva bývá po právu označována jako poslední válka svého druhu. Jde totiž o poslední válečný konflikt, v němž významnou roli sehrála jízda na koních. Také se jí však zároveň říká první válka svého druhu – nerozhodovala prostá početní převaha jedné strany, ale technické vynálezy jako například již zmíněná zadovka, telegraf nebo železnice. Poprvé se také ve velkém konfliktu angažuje humanitární organizace Červený kříž, který pomáhá zraněným vojákům. „To je ale nadělení,“ zoufají si obyvatelé Hradce Králové po konci bitvy. Potýkají se totiž s mnoha starostmi a nepřijemností – jak nepřijít o svůj majetek či jak vrátit do původního stavu pole a lesy, kde zůstaly stovky mrtvých těl a výzbroj.

OMLUVA GENERÁLOVI

„Tam u Králového Hradce, litaly tam koule prude, z kanonů a flintiček, do ubohých lidíček...“ prozpěvují si lidé. O válce roku

› Rakouští vojáci se bijí jako lvi, ale pruské armádě nakonec podlehnou.

1866 se brzy zrodí mnoho písní a textů, které líčí její hrůzy. Ta nejnámější s názvem *Udatný rek*, kanonýr Jabůrek asi z roku 1884 se dokonce zpívá dodnes. Paroduje někdejší oslavné kramářské písně a popisuje hrdinství rakouského dělostřelce Franze Jabůrka, který nepřestal střílet, ani když přišel o obě ruce. A když mu dělová

jitou dávkou, čímž zahnal na útěk celou italskou flotilu. Jistý časopis zase v roce 1854 píše o hrdinném dělostřelci turecké fregaty. Když mu nepřátelská koule roztrhla pravou ruku, vezme doutnák do levice. A ve chvíli, kdy přijde i o tu, popadne doutnák do zubů a v boji pokračuje...
Karolína Němcová

koule utrhne hlavu a ta letí kolem generála, Jabůrek se mu ještě omlouvá, že nemůže saltovat.

Neznámý autor se zřejmě inspiroval hned několika legendami o neohrožených vojácích z různých válek. Jakýsi Jabůrek, který se zúčastnil bojů na ostrově Visu (dnes součást Chorvatska) v roce 1866, nařídil prý nabíjet děla dvo-

KRÁLOVSKÁ VĚNNÁ MĚSTA

Zveme Vás do Hradce Králové na vzpomínkový cyklus akcí k 150. výročí bitvy a války 1866

Dvůr Králové nad Labem • Hradec Králové • Chrudim • Jaroměř
Melník • Nový Bydžov • Polička • Trutnov • Vysoké Mýto

- Výstavy v Muzeu východních Čech
- Bitevní scény u Hradce Králové
- Bohoslužby, pietní akty a ceremonie
- Kulturní akce
- Edukativní programy

Blíží informace o programu naleznete na www.koniggratz150.eu
www.vennamesta.cz

Bílá dominanta města

V Hradci Králové se k nebi tyčí téměř **72 metrů vysoká věž ze světlého hořického pískovce**, nejvyšší dominanta města, postavená v roce 1574 z milodarů měšťanů. Z ochozu Bílé věže, na který **vede více než 230 schodů**, se otevírá široký výhled nejen na Hradec Králové, ale i na vzdálené vrcholky Krkonoše a Orlických hor.

Ve svých útroběch pak stavba ukrývá **třetí největší zvon České republiky s názvem Augustin**, původní hodinový stroj vynálezce **Josefa Božka** (1782–1835) i skleněný model věže. V roce 2016 navíc přibude ke třem prohlídkovým programům také vzdělávací program s názvem „150. výročí bitvy u Hradce Králové 1866“.

foto: wikipedia.org, muzeum Hradec Králové